

Глас

„Потребна су још два до три таква моћна удараца са запада и истока као што су били они који су нанесени Хитлеровој војсци прије пет шест мјесеци, па да катастрофа Хитлерове Њемачке постане чињеница.“

СТАЉИН

Народно-ослободилачког покрета у Босанској Крајини

Год. I

7 август 1943

Број 2

Ломе се фашистичка осовина

Срушио се један стуб фашизма. Сврнут је тамничар слободе талијанског народа, убојица познатог социјалистичког првоборца и родољуба Матеотија и хиљада других талијанских родољуба. Под теретом својих злочина сурвао се један тиранин чија се крвава и грабежљива рука двадесет и једну годину пружала пут балканских шума, рудника и стоке, пут балканских пшеничних, пут мисирских памучних, пут абисинских кафених поља. Црним Мусолинијевим кошуљама црно се обистинило. Исписане крвљу талијанских, абисинских, грчких, хрватских, словеначких, црногорских и српских жена и дјеце, црне и проклете, фашистичке кошуље збачене су с власти. Талијанском народу догорјело је до ноката, и он се подигао да им стуче и само сјеме. Он је у стотинама и стотинама хиљада изашао на своје сунчане улице и тргове; масовне демонстрације и штрајкови разлијевају се са сјевера на југ старе слободарске, гарибалдијевске Италије. Талијански народ стао је у ред народа који данас воде крваву борбу за слободу. Под водством пет удружених странака на челу са Комунистичком партијом Италије, он жилаво и упорно тражи тргање свих веза с хитлеровском Њемачком, изгон мрачних швапских крволока испод талијанског неба, закључење часног мира са савезницима и истребљење свега коријења злогласне фашистичке страховладе. Талијански војник у Италији прикључује се побуњеном народу. Он окреће пушку на Швабу. Талијански војник ван Италије хоће да се врати својој кући. Уколико Бадолдова влада заобилази и уколико се она супротставља захтјевима народа, утолико се талијански народ све више окомљује и на ту владу и краља Емануела који ју је поставио.

Фашистички логор потресао се и запалио изнутра на једном од својих најосјетљивијих и најважнијих мјеста. У сламању фашизма наступило је оно вријеме кад ударац на његовим ратиштима дубоко потресају његову позадину, а подизање народа у позадини снажно расклимава његова ратишта. Наступа вријеме када се почињу да обистинјују ријечи маршала Стаљина: »Потребна су још два до три таква моћна удараца са запада и истока као

што су били они који су нанесени Хитлеровој војсци прије пет шест мјесеци, па да катастрофа Хитлерове Њемачке постане чињеница.« Разбијање Хитлерове летне офанзиве и садашње наступање Црвене армије, Сицилија и туча савезничких бомби по Хамбургу и румуњским изворима нафте у Плоештију — почеци су тих нових удараца.

Догађаји у Италији значе више него рушење фашизма у једној земљи. Они су потпуно разоткрили и у снажној мјери појачали све слабости читаве тзв. фашистичке тврђаве. Они су темељито потресли цијелу хитлеровску коалицију и расклимали читав блок Хитлерових и Мусолинијевих сателитских држава на Балкану. Хитлерови и Мусолинијеви балкански сателити осјећају се дубоко разочарани у својим стрвинарским надама. Слуге захвата смртни страх при помисли да ће се стрмоглавити у гроб заједно са својим господарима. Даниноћ они одржавају конференције, савјетовања и сједнице својих влада. А све су бројнији докази да народи тих земаља ударају стопама талијанског народа. У разочарању и страху, маџарски, бугарски и румуњски Хитлерови слугани покушавају да се измакну из Хитлеровог загрљаја. Хитлер од њих тражи да му пошаљу замјену за талијанске дивизије у нашој земљи и на Балкану, а они му одговарају да су им трупе потребне ради гушења ослободилачког покрета народа у тим земљама.

Страх је унишао у кости и Павелићу и његовим усташким крволоцима. Деморализација је морала да захвати највише баш усташке бандите. Они наједампут видјеше како се преко ноћи свали оно гнијездо у којем су се излегли ти зликовци.

Талијански фашистички вукови одувјек су ширили своје похлепне ноздрве на нашу земљу. Послије прошлог свјетског рата, они су изједали и глодали нашу Истру и низ наших градова и острва. Они су у нашој земљи њушкарали и нашли издајнике који су им утирали пут за пљачку и истребљење нашег народа. Мусолини је био онај који је под свој шкут примио Павелића и његову усташку банду, хранио је и одијевао, наоружавао и подучавао у целатском занату. Мусолини је био онај који је закрвљавао раздор између

српског и хрватског народа, раздор који су сијали великосрпски издајнички режими и протународне хрватске рачунице.

Крволук Павелић био је највјернији и најпонижнији слуга Мусолинијев. У једном свом говору он се продерао да »НДХ стоји и пада с фашистичком Италијом и Њемачком«. Павелић и његова банда свјесни су, дакле, да се је падом Мусолинијеве страховладе скрхао и један од двају подупорања њихове усташке касапнице и тамнице. Они су свјесни тога да је њихова клаоница сада стреха на једној сохи. Њима не преостаје ништа друго него да се још чвршће ухвате за ту соху и да нађу гроб у претстојећим хитлеровским рушевинама.

Исто тако, и Павелићевим четничким савезницима, Дражиним официрима и војводама, измакла се сада једна подница испод ногу. Нема више лира талијанских официра у њихове џепове. Они више не могу да обмањују српског сељака који се и овога пута увјерио да су га ти изроди навукли за своје прљаве интересе у службу скрахираног Мусолинија. Ни четничким вођама не преостаје сада ништа друго него да склону своје зликовачке главе у једно једино уточиште, под шињел швапских крволока и да, на концу, подијеле с њима судбину.

Догађаји у Италији ослабили су положај швапског окупатора у нашој земљи и они ће дати нови полет ослободилачкој борби наших народа. И ми смо радосни да се наша борба проширује и ојачава борбом народа и у земљама у којима је поникао фашизам. И нама данашњи узавреди талијански катао пружа слику онога великога котла који ће ускипјети у читавом фашистичком логору, па и у самој Њемачкој, под претстојећом ватром Црвене армије, енглеске и америчке и наше Народно-ослободилачке војске, под ватром побуњених поробљених народа Европе, под ватром која ће фашистичку тамницу и клаоницу све снажније засипати са сува, с мора и из ваздуха и спржити у њој све сјеме и сав накот најкрвавијих зликоваца у историји, да сутра на пепелу те тираније и наши народи изграде себи нов, миран и сретан живот.

ЗА ШТО ВЕЋУ ПОМОЋ КРАЈЕВИМА ПОСТРАДАЛИМ ОД НЕПРИЈАТЕЉА

И ове године наша војска и народ воде борбу за љетину против швапских, усташких и четничких банди. Широм наше Крајине, народ преко својих родољубивих организација сабира жетву, врше и похрањује своје жито. Многобројни зборови, конференције и састанци држе се у знаку припрема за што хитније обављање жетве и вршидбе. Народно-ослободилачки одбори, у заједничкој сарадњи са патриотским организацијама жена и омладине, дали су се свесрдно на тај велики посао, да би се осигурала исхрана наше војске и народа. Читав тај заједнички напор нашег ослободилачког покрета око скупљања жита није ништа ново за наше одборнике, за нашу омладину и наше жене. Они су то преклањске и лањске године радили. Они су свјесни тога да је организована и брза жетва веома потребна и да је она у данашње ратне дане саставни дио читаве наше борбе против злочиначких непријатељских планова изгладњавања и слабења нашег покрета.

Али за ову годину дана, од лањске добре жетве у нашим житним крајевима, прошло је толико насртаја и пуштошења које је непријатељ чинио по нашој слободној територији. Што је најважније, ти походи непријатеља вршени су баш у дане сјетве и то често у оним крајевима који су и у доба мира трпјели оскудицу у житу и, у погледу исхране, једва везали крај с крајем. То је случај са нашим Јањом, купрешким, гламочким и граховским срезом и селима Врховине у централној Босни. На другој страни, лањска офанзива на Козару упропастила је жетву многих села, нарочито Кнежпоља, а и прољетни овогодишњи свакодневни насртаји непријатеља онемогућавали су сјетву у плодном Кнежпољу. Истина, помогло се и на што се усијало, али миш је подгризао жито и многе кнежпољске породице остале су без хране. Наши Јањани, Вуковљани, Малованчани, Кнежпољци а преко Врбаса Коричанци, Имљанци, Крушебрђани и Шипражани, добро памте прошлу тешку зиму и гладно прољеће које је дошло послје оне зимске офанзиве, јер је било попаљено и опљачкано жито Грмеча и Козаре, а стотине вагона нашег жита из прњаворског среза одвучено за њемачку пљачкашку војску. У крупски, сански, новски, градишки и прњаворски срез биле су упрте очи нашег народа из опустошених и пасивних крајева Крајине, одакле су се надали да ће исхранити своје обитељи.

Поред тога што је непријатељ палио, пљачкао и уништавао жито у поменути срезovima, он је исто тако свим силама настојао да оне крајеве, који су увијек, па и прије овог рата, били потребни помоћи у храни, уништи. Попали и докраја економски упропасти. Тако је он прољетос и љетос палио новосаграђене колибнице Малованчана и Вуковљана, одгонио и посљед-

њу овцу и краву, а у централној Босни, четници и Нијемци су на све начине онемогућавали исхрану наших сиромашних родољубивих села Врховине догоном жита из плодног дервентског и прњаворског среза.

Добру помоћ, лањске године, пружила су грмечка, кључка, саничка, новска и градишка села својој браћи пасивних и пострадалих крајева. Свјесна су била наша браћа испод Грмеча, са Карана и из Лијева Поља, да се Крајина може успјешно борити само онда, ако је јединствена у борби, ако је наша војска нахрањена на фронтима око Јајца као и око Новог, ако пуца наша пушка око Гламоча, Купреса, Дубице као и око Крупе и Љубије. Грмечлије, Кључани и Сањани добро памте да су им наш напад на Јајце и борба наше војске око Ливна и Купреса омогућили мирну жетву и одвукли са Сухаче, Љубије и са Карана Францетићеве лоповске бојне које су баш у доба жетве кренуле у пљачку жита под Грмеч, Козару и на Банију. Зато су онда с разумијевањем примали оне многбројне караване који су даноноћно долазили по жито потребно пострадалим нашим крајевима.

Ту помоћ пасивним и пострадалим крајевима ове године треба повећати са још већим разумијевањем и бригом свих наших родољубивих организација, јер је она, како смо видјели, и са војничке и са политичке стране нужно потребна, а поготово данас, када та помоћ значи спасавање многе невине дјече и читавих породица од потпуне глади и умирања. Та помоћ Врховини, Јању, Вуковском, Маловану, гламочком граховском и дубичком срезу може се указати на различите начине. Добро ће се помоћи том народу, ако се не шкртари наградом косаца и жетелаца, из гламочког купрешког и јањског краја који данас раде на пољима Подгрмеча. Не треба ту мјерити аршином наднице, него помоћи колико се више може. Помоћи треба тако да храна дође и до оних самохраних мајки наших бораца са дубичког и купрешког среза које нису стигле на жетву у плодне крајеве и које нису у могућности да зараде. Дакуче, ту помоћ не треба везати само уз рад и награду. Сваки домаћин треба да задржи само онолико хране колико је потребно његовој породици. Велики је гријех трпати кошеве и амбаре житом покрај своје браће и сестара у невољи и глади.

То, што ће се добром вољом и прилогом учинити за тај народ, не отклања могућност да се питање исхране пострадалих и пасивних крајева ријешити дијелом и путем размјене, као што се то и досада чинило. Много пута су Гламочани за откану робу, за вуну и стоку добивали жито и како-тако се исхрањивали. Додуше, ове године размјеном ће се мање помоћи, јер је непријатељ опустошио гламочки срез и отјерао огроман број гламочке, вуковске и ма-

лованске стоке. Поготово у дубичком срезу, који је непријатељ до гола опљачкао, нема се шта размјењивати, него се ту треба свесрдно помоћи. Не само то. У Вуковском, многе фамилије наших бораца остале су без крова над главом, без иједне овце и краве. Спасити те родољубиве породице света је дужност свих нас, цијелог ослободилачког покрета. Народно-ослободилачки одбори треба да се позабаве питањем пресељавања таквих пострадалих села и општина, била она дубичког или купрешког среза, и да их размјесте по појединим домаћинствима према њиховој потреби радне снаге и материјалној могућности. Дужност је сваког родољуба да пред мајкама, дјецом и сестрама наших бораца са Вуковског не затворе врата, него да их прими и да не схвати да тиме чини неку милостињу.

Поред свестране бриге наших народно-ослободилачких одбора и осталих родољубивих организација за помоћ у житу нашим пасивним и пострадалим крајевима, и наша војска треба о овом питању да поведе посебну бригу. Она то увелико чини бранећи жетву. Али, с друге стране, наша војска, како у Крајини тако и у централној Босни, треба да омогући пролазак и нормалан саобраћај између житних, пасивних и пострадалих крајева. Зна се добро да су каравани са житом сиромашних сељака често падали у руке пљачкашких четничких и њемачких бандита. Много пута четнички злочинци не само да су отели повежено жито из Грмеча за гламочки срез или из прњаворског среза у Крушево Брдо, Коричане и Шипраге, него су отимали коње, хапсили сељаке, тукли их па чак и убијали. Зато наша војска мора оружаном заштитом тих каравана помоћи ту размјену и тај пренос жита, да тај залагај, намјењен гладној дјечици и женама Јања, Кнежпоља, Имљана, гламочког, купрешког или граховског среза, не би пао у руке разних друмских разбојника.

Тако ће се богатом наградом за обављени рад, прилозима и размјеном, заједничким напорима моћи да приведе крају ово толико важно питање. Тим ће се путем осујетити лоповски планови непријатеља да изгладњавањем наших појединих крајева ослаби наш народни отпор. Нека се од оног »ни једног зрна жита окупатору« крене даље, нека нико у нашем народу, био то војник, жена или дијете, не буде гладан. Ако свим нашим снагама прегнемо на посао, у Јању, купрешком, гламочком, граховском и дубичком срезу неће бити глади. Тиме ћемо извршити велики патриотски дуг према нашој браћи која се већ двије године боре против непријатеља. Тиме ћемо учврстити јединство и слогу народа Крајине.

Брза жетва, вршидба и похрањивање најбоља су гаранција да ће жито бити наше.

Народ централне Босне се буди

Централна Босна, крајеви између Врбаса и ријеке Босне, била је у почетку једно од огњишта нашег устанка. Бањалучки, которварошки, прњаворски, теслићки и травнички крај послао је велик број најбољих својих синова у редове наше ослободилачке војске. У тим крајевима поникли су неустрашиви борци, као што су били Милош Дујић, Дујко Комненовић, Новак Пивашевић. Они су своје борце водили у велике битке против швапских компанија и усташких пљачкашких банди код Прњавора, Црног Врха, Илове, Челинца. Милош Дујић и Новак Пивашевић пали су као жртве подмуклог напада Раде Радића. Њихови ликови дубоко су се усјекли у душу народа. Народ није заборавио дјела Новака Пивашевића који је са неколико сељака први отворио ватру на тада осилење усташке и швапске бандите код Прњавора. Народ се, исто тако, сјећа оних дана када су борци челиначке чете, на челу с Милошем Дујићем, борци понирске и других чета око Бање Луке у јуначким борбама убијали швапске официре на цести Бања Лука — Јајце и спасавали народ бањалучког среза од швапског и усташког зулума. Читав се народ био дигао на устанак и давао је све од себе за своју војску. На заједничким зборовима војске и народа широм читаве средње Босне слијегале су се хиљаде и хиљаде наше браће, очева, мајки и сестара. Сва непријатељска упоришта, осим гарнизона Котор-Варош и Прњавор, била су очишћена, а сваки свој покушај упада на ослобођену територију плаћале су Швабе и усташе својом крвљу.

Разним проданим душама, као што је био Раде Радић, Лазо Тешановић, Илија Малић, није било мило то јединство народа централне Босне. Они су свим силама настојали да то јединство разрију и помогну швапском туђину да поново пороби народ тих крајева. Те подмукле издајце увлачиле су се у редове Народно-ослободилачке војске и разривале је изнутра служећи се лажима, плучевима, убијствима и најпрљавијим злочинима. Помоћу великих офанзива што их је окупатор покретао на цијелу Крајину, успјеле су се те хуље одржати на грбачи народа дуже времена, заводећи режим насиља, пљачке и сваковрсног служења окупаторској власти. Али све то није могло да угуши онај пламени дух борбе народа централне Босне и осјећај његове дубоке мржње према тим изродима.

Зато је народ прошле зиме одушељено поздравео прелазак I дивизије и даровао јој неколико стотина младих бораца те на тај начин доказао да убојица Раде Радић није његов претставник и да су злочини, почињени на Борју, дјело шачице проданих изрода.

Снажни ударци које су борци V Крајишке дивизије задали швапским псима на Битовњу и убојицама Младена Стојановића и Новака Пивашевића око Прњавора, разбили су у прах и пе-

нео лажи четничких вођа о пропасти устанка и узалудности борбе против окупатора. Послије дуго времена народ је имао прилике да види на стотине побијених Шваба на својој рођеној грудни. Он је поново гледао својим рођеним очима како швапски пси јаучу и бјеже пред нашом војском за коју су му Раде Радић и Лазо Тешановић толико пута слагали да су је швапске офанзиве уништиле.

У јуначким и побједоносним борбама XII дивизије са швапским и усташким пљачкашима око Јошавке и Прњавора поново су у народу оживјеле успомене на битке код Хрваћана, код Крижа, Котор-Вароша, Црног Врха у првим данима устанка. Народ прњаворског краја измијешао се с козарским борцима и поскакивао од радости када су они из отетих топова отискивали гранате на срески суд и усташку касарну у Прњавору. У колу и игри, на заједничком ручку са својом војском, народ је славио ослобођење Прњавора и послао у наше бригаде и Прњаворски партизански одред стотине нових бораца.

И док Раде Радић шамара своје војнике што нашим снагама нису дали отпора на Прњавору заједно с усташким зликовцима, расте незадовољство у четничким редовима. Многи заведени борци из разбијених јединица Раде Радића предају се нашим борцима, напуштајући заувјек разбојничку дружину.

Народ се на своје очи увјерио да наши борци долазе да бране његова житна поља исто онако као што су бранили жита својих села под Козаром и да онемогуће швапским злочинцима да своје проријеђене дивизије попуне синовима тога краја.

И млади муслимански борци из многих села ушли су у нашу Народно-ослободилачку војску да се заједно са својом српском браћом у четама Бањалучког одреда боре против пљачке и насиља усташа, четника и њихових газда.

Читава централна Босна понова се почела да буди. Народ је стао да понова ствара своју војску, и Бањалучки и Прњаворски партизански одред попуњава се из дана у дан све новим народним борцима. Понова се одржавају народни зборови. Али народ централне Босне може још много да дадне, у њему има још непробуђених снага које треба да се покрену, приберу и мобилишу.

Упоредо са јачањем и организовањем своје војске народ централне Босне треба да ојача и организује своју народну власт коју он поставља на мјесто мрских жандармерија што су му их четнички изроди понова били напутили.

Снаге које још почивају у народу централне Босне и које се буде, довешће је на једно од првих мјеста у устаничкој Босни.

УЧВРСТИМО ОРГАНИЗАЦИЈЕ

АФЖ НА КРАЈИНИ

Стварањем организација Антифашистичког фронта жена на Крајини појачао се рад крајишких жена како у погледу помагања наше војске храном, одјећом и другим, тако и ширим њиховим учешћем у политичком и културном животу народно-ослободилачког покрета. Појавио се већи број жена бораца, болничарки, чланица народно-ослободилачких одбора. Сарадњом АФЖ-а с осталим родољубивим организацијама жађе данас на нашим житним пољима стотине и стотине жена у нашим радним четама и бригадама. Све те задатке не извршава наша крајишка жена појединачно и усамљено, него као члан једне патриотске организације, свјесна да на тај начин најуспјешније доприноси свој удио у народно-ослободилачкој борби. Треба само да се сјетимо непријатељске зимске офанзиве када су наше жене из околине Дрвара на својим плећима по највећем невремену пренијеле на стотине и стотине наших рањених другова од Дрвара до Гламоча. Нема готово ниједног посла у којем дрварска жена не учествује. Организација грмечких жена истакла се пролетос својим радом на прикупљању хране нашим многобројним болесницима и рањеницима. Жене Грмеча биле су покретачи сабирне акције за помоћ опустошеним селима око Санског Моста. Козарске жене у много прилика показале су највећу оданост и чврстину у борби за слободу, на коју су биле изложене најстрашнијим швапским и усташким злостављањима и мучењима, по збјеговима, на присилном раду и у логорима. Оне су данас и орачи, и копачи, и косци, и чланови народно-ослободилачких одбора, и стражари по својим селима. И у осталим крајевима Крајине постепено се стварају и јачају организације АФЖ-а.

Успркос тога што је АФЖ на Крајини одиграо крупну улогу, ипак његове организације још нису успјеле да отклоне многе недостатке који су посљедица младости тих организација. При том је треба имати на уму да је полагање темеља организацији жена било ометано многобројним непријатељским ударцима и офанзивама.

Наше другарице у сеоским одборима АФЖ-а треба да схвате да на раду, чврстину и угледу тих одбора лежи читава организација АФЖ-а. Главни задатак сеоских одбора жена јест да у АФЖ-у окупе све жене свога села, а то ће учинити на тај начин што ће узимати најактивнијег учешћа у рјешавању свих питања дотичног села у сарадњи с осталим народно-ослободилачким организацијама. Сеоске одборе АФЖ-а треба да сачињавају најчеститије домаћице и народно-ослободилачкој борби најоданије жене које ће и својим личним примјером потстицати све жене на рад. Само се по себи разумије да у тим одборима треба да буду заступљене и омладинке из тих села.

Чланице општинских и среских одбора АФЖ-а треба редовно да обилазе сеоске и општинске одборе, да се тачно упознају с приликама у појединим селима и општинама и да тим одборима пруже свестрану помоћ у раду. Једино на тај начин отклонити се досадања пракса да сваки одбор дјелује сам за себе или да поједина одборница ради без помоћи других одборница. То исто треба да раде и окружни одбори на терену цијелог округа, а то важи и за Обласни одбор за Крајину, чијем избору треба приступити што скорије. За припрему избора Обласног одбора треба да се заложу сви одбори, почевши од сеоских до окружних. Такво повезивање свих одбора одоздо према горе до обласног, а овога са Земаљским одбором АФЖ-а, омогућиће рад ове антифашистичке организације у Крајини на најширој основи.

У садашњем раду организација АФЖ-а осјећа се губитак већег броја руководећих другарица које су погинуле у борби у току прошле зимске офанзиве и каснијих непријатељских настртаја. Зато је један важан задатак изградња и оспособљавање нових руководећих кадрова АФЖ-а.

Један од крупних задатака наших организација АФЖ-а јесте да се повежу са постојећим одборима АФЖ-а у селима и градовима окупираним територије, а ондје где их нема, да помогну њихово стварање. Исто тако, треба осветити много већу пажњу раду међу муслиманским и хрватским женама на ослобођеној и неослобођеној територији.

Отклањањем ових недостатака, организације АФЖ-а на Крајини моћи ће да одиграју ону улогу која им се намеће у борби нашег народа за ослобођење.

Прослава двогодишњице устанка

Илиндан, двогодишњицу устанка, своју борбену славу и празник народно-ослободилачке борбе на Босанској Крајини, претворила је наша позадина и војска у право народно весеље. Хиљаде и хиљаде људи, жена а нарочито наших омладинки дошло је под заставама на зборове на којима су слушале говоре о успјеху наше двогодишње борбе, о разбијеној њемачкој љетној офанзиви на Источном фронту под ударцима Црвене армије, о успјесима савезничке енглеске и америчке војске и о сурвавању једног ћошка фашистичке куле — паду Мусолинија.

Широм читаве Крајине одржани су многобројни зборови који су били праве смотре јединства наше војске и позадине, смотре снаге свих родољубивих организација. Народ је товарима доносио на зборове храну и дарове за своју војску. Само на два збора, у Бобарима и Боровачи, донијето је за наше борце: хљеба 312 килограма, млијека 295 литара, меса 174 килограма, кајмака 79, махуна 136, кромпира 69, јечма 39 и дувана 13 и по кила, поред мно-

ПОЗДРАВ ВРХОВНОГ КОМАНДАНТА НОВ И ПОЈ, ТИТА, „ОСЛОБОДИЛАЧКОЈ ФРОНТИ СЛОВЕНИЈЕ“

Словенцима и Хрватима Словеначког Приморја и Истре

У вези са двогодишњицом јуначке борбе словеначког народа против фашистичких окупатора, шаљем у име Врховног штаба поздрав Ослободилачкој фронти Словеније, а такође Словеначког Приморја и хрватске Истре.

Поздрави из Словеначког Приморја и Истре мени, као врховном команданту НОВ и ПОЈ, и свима нама, веома су мили. Они су нам мили нарочито зато, јер ми након двије године упорне борбе против подјармљивача народа Југославије веома јасно видимо колико сте ви, драги Словенци, патили под талијанским фашистичким ропством у току прошлих двадесет година.

У току од око двије године наших тешких и упорних бојева борци, командири и политички комесари наше славне Народно-ослободилачке војске ни за тренутак нису вас заборављали. Ми веома добро знамо за ваше тежње да budete у једној породици са осталом српском и хрватском браћом у будућој слободној и стварно демократској Југославији. То је такође тежња Народно-ослободилачке војске и свих родољуба Југославије.

Наша се пobjеда сваки дан приближава. Фашистички подјармљивачи ће бити уништени, а подјармљеним народима синуће сунце слободе. Јамство за то јесу велике пobjеде Совјетског Савеза, Енглеске и Америке. Јамство за то јесте јединство словеначког народа у борби против окупатора. Јамство за то јесу пobjеде наше славне Народно-ослободилачке војске у току прошле двије године.

Словенско Приморје и Истра биће слободни!

Смрт фашизму — Слобода народу!

ВРХОВНИ КОМАНДАНТ НОВ И ПОЈ,
Т И Т О

„Слободна Југославија“ пobjија лажне вијести о Дражином пробоју код Удине

Неке радио станице изјављују како је »Пета и Шеста словеначка бригада Драже Михаиловића пробила код Удине талијанске положаје.«

Поводом те информације можемо изјавити да генерал Михаиловић не само да нема никаквог утицаја на партизанске одреде у Словенији, него, на супрот, по његовој иницијативи створена је у Словенији од издајника Бијела гарда, која попут његових четника у Босни, у споразуму са њемачким и талијанским окупаторима, води борбу

против наших бораца Народно-ослободилачке војске и партизанских одреда.

О циљу похода наше Пете и Шесте словеначке бригаде ми смо јавили у нашим емисијама прошле седмице. (Ове бригаде успјешно су извршиле поход дубоко у Италију, у Венецијанску Словенију, у сврху мобилизације нових бораца — примједба »Гласа«.) Постављену задаћу наши словеначки борци извршили су са потпуним успјехом и затим се вратили у своје базе. Овом приликом можемо напоменути ону наредну: »Не кити се туђим перјем!«

ТАЛИЈАНСКИ НАРОД — ЗА ПОТПУНО УНИШТЕЊЕ ФАШИЗМА

Борба талијанског народа за спасавање од потпуне пропасти, у коју га гура влада Бадолја, наставља се. На улицама Милана, Торина и других градова Италије настављају се демонстрације. Демонстранти захтијевају смјенивање владе Бадолја и абдикацију краља. У неким градовима војници се придружују демонстрантима. Жељезничари настављају штрајк, одбијајући превоз ратног материјала и војске. Талијанско пучанство ослободило је из затвора политичке затворенике. Издајничка влада Бадолја свим сретствима покушава угушити незадовољство народа. Војничка полиција и жандарми врше хапшење демонстраната. Успркос изнимних мјера које је учинио Бадолја, демонстрације за мир, слободу и крух настављају се. Након упућене савезничке опомене да ће наставити бомбардовање Италије, из Милана, Турина и других градова преко 3 милиона грађана отишло је у села. Под притиском народа пао је Мусолини, под притиском народа одлетиће и Бадолја.

(„Слободна Југославија“)

Вук длаку мијења, али ћуд никад

О чему свједоче документи нађени код убијеног Плећаша

Како је познато, храбри борци I батаљона VI Крајишке бригаде у борби на Млиништу убили су изрода Ђуру Плећаша, којег је на Крајину послао као свога делегата Дража Михаиловић да организује напад Ђујићевих, Дреновићевих и Роквићевих банди на нашу ослободилачку војску. То се јасно види из докумената који су заједно с Мусолинијевим лирама нађени код издајника Плећаша. То се, исто тако, види и из архиве распопа Ђујића коју су у току разбијања четничких банди заплијенили наши борци. Из тих се докумената такођер види како се четничке »војводе« размећу с некаквим великим плановима да би им Дража подијелио већи чин и положај. Да би што прије постали »војводе« и команданти, они једни друге обмањују лажима о величини својих јединица и о својим тобожњим побједама над јединицама наше ослободилачке војске. Тако те слуге окупатора на тим својим папирима уништавају читаве наше бригаде, дијеле између себе читаве крајеве наше ослобођене територије и замишљају себе како у тим у крајевима пашују као команданти бригада, дивизија и корпуса. Истовремено они желе да обману и народ како тобоже располажу јаким снагама. Свјесни какву силу у очима народа претстављају наше бригаде, дивизије и корпуси, они своју шачицу окорјелих зликоваца око себе и своје силом и преваром мобилисано и деморалисано људство крсте именом наших ударних јединица — бригадама, дивизијама и корпусима. У жељи да што више опсјене наш народ својом лажном снагом, они својим бандама пришивају високе редне бројеве. Тако су се, на примјер, разбијене Ђујићеве банде називале „502 корпус“.

У овом броју доносимо неколико докумената најновијег датума који су нађени код Плећаша а који још једном показују да „вук длаку мијења а ћуд никада“, да министар Трифуновићеве избјегличке владе, Дража Михаиловић, са својим „војводама“ и официрима упорно наставља издају коју је вршио и као министар бивше владе Слободана Јовановића.

Дражин „делегат за Босну, Лику, Далмацију и Словенију“, потпуковник Аћимовић, у свом акту О.Бр. 208 од 27 јула 1943, упућеном Плећашу, каже да треба „ликвидирати партизане у области срезова; Гламоч, Грахово, Дрвар и Петровац“.

То исто је наредио Плећашу и сам Дража у свом наређењу које је лично потписао.

„Кайешану г. Ђуру Плећашу

Обзиром на садашњу ситуацију наређујем:

Да са четницима са територија срезова Босанског Грахова, Бос. Петровца и Гламоча упаднете на територију ових срезова са задатком чишћења терена од партизана...

Овом задатку приступити најхитније и изводити га најенергичније...

По заповјести врховног
Команданта
начелник штаба ар.м. генерал
Драг. М. Михаиловић

Изишавши из талијанског аутомобила, с Мусолинијевим лирама и Дражиним наређењима у џепу, Плећаш појухује коња и, у страху за своју главу преко наше ослобођене територије, тражи од свих својих »војвода« да му као заштиту пошаљу по десетак четника. Полазећи на тај свој надобудни пут, Плећаш у писму које је нађено код њега упознаје своје „војводе“ са Дражиним зликовачким планом:

„Циљ данашње акције је уништење партизана у Врбци и предвиђеним местима и осетно кажњавање партизана који се онде налазе

После ове акције долази на ред Тичево... Прекаја, Пољица и Штекеровци...

Тичево и Малешевци морају се не само узети него и уништити, а исто тако Исек, Зебе, Пећи и Ресановци.

Кад ове партизанске центре сломимо и онеспособимо... биће свакако куд и камо мања опасност за нас, околину Книна.“

У акту од 13-VII-1943

Знајући да су му се убудуће измакле талијанске лире, рижа, цвибак и вино, распоп Ђујић, сав раздраган Плећашевим плановима, пише изроду Дреновићу ово писмо, надајући се пљачки по нашим селима:

„Брат Плећаш... доћи ће к вама ради разговора о заједничким операцијама у духу наређења претпостављене нам команде,“

У операцијама ће учествовати и наш нови заједнички командант потпуковник Аћимовић који је дошао из штаба Највеће Команде...

Командант војвода
Можило Р. Ђујић

Они су то, као што је већ познато покушали са четничким бандама које су од Книна отпремили Талијани, од Млиништа Швабе и усташе и са Роквићевом групом коју су из Петровца упутиле Швабе те усташама и црном легијом из Цетине, али су од неких наших мањих дијелова и личких партизана дочекани, до ногу потучени и потпуно распршени по Динари, Шатору, Тичеву и Млиништу. Послије тога пораза наступила је јака деморализација међу четницима. Силом мобилисани и заведени сељаци даномице напуштају четничке »војводе« и официре и прилазе нашој војсци или се враћају својим кућама.

Дражини делегати донијели су собом поред Мусолинијевих лира, поред разних пуномоћја и декрета и легитимације од окупатора и осталих четничких главешина у име којих су долазили. Тако код убијеног Плећаша нађена је на талијанском језику службена пропутница издана од „Команде V Групе Бр. М.В.А.Л.“ од 18 априла ове године у којој је наглашено да путује из Калиновика у Мостар „по службеном послу ове команде“ (пер рађони д ордине ди сервицио ди квесто командо).

Јасно је, дакле, и из ових докумената да министар Трифуновићеве избјегличке владе, Дража Михаиловић и даље сарађује с окупатором, иако је енглеска радио станица из Лондона поручила онима који и даље буду сарађивали с окупатором, да ће се сматрати издајницима и бити изведени пред народни суд. Док Трифуновићева влада упућује позив на »сарадњу«, „на слогу“ — дотле она истовремено шаље упутства и наређења издајнику Дражи, Дража бившим југословенским официрима Аћимовићу и Плећашу, а ови четничким „војводама“ Ђујићу, Дреновићу, Роквићу и компанији, да за рачун окупатора и даље нападају наше снаге, да пљачкају и злостављају наша села.

Пораз Ђујићевих и Дреновићевих банди, то је један нови пораз политике Драже Михаиловића и његове издајничке владе у Лондону. Судбина Плећаша, судбина Мусолинија и њихових фашиста, судбина истребљених Хитлерових армија у Русији, стићи ће ускоро и издајци Михаиловића и његове наредбодавце из избјегличке југословенске владе.

ИЗ НЕПРИЈАТЕЉСКЕ ШТАМПЕ

Послије заузимања Туниса од стране енглеске и америчке војске, Мусолинијев, сада вјечноупокојени лист „Полополо д Италиа“ написао је да су сва Мусолинијева пророчанства уназад 20 година обистинила.

Хитлеров лист „Фелкшпер Беобахтер“ пише: „Ако сада подбацимо, то ће значити наш свршетак. Наша отпорна снага досегла је крајњу границу. Цијела Рајх је на домаку савезничког ваздохопловства.“

Гебелс је издао летак у ком позива све становништво Берлина, чије присуство није неопходно потребно, да напусти град. То се чинило и путем гласноговорника постављених по улицама Берлина.

Крволук Павелић, изгледа, нема „смирења ни починка“. Једна, наиме, усташка кадифаста душа, некакав Бранко Кларић, испјевала је пјесму под насловом „Псадам за Хрватску и за Поглавника“. У том псалму усташки давидић овако се моли богу за пасоглавничково „смирење и починак“.

„Боже, погледај на нас

у овај час.

Дај нам, да приећемо црно море

и да Поглавник наш у вјери не клоне.

Испуни очи његове сјајем,

посвети владарски штап,

обрадуј га смирењем

и починком

над драгим крајем, нека народ, његов

не окуси горку

срца његова кап“.

Народ и драги крај исувише су осјетили пасоглавничкова срца кап.

А и теби ће:

Авај, усташки псалмопјевчићу,
прѣбити леђа народни штап!

ОРЕЛ — КАТАНИЈА

Заједнички удари савезника

**ОСЛОБОЂЕЊЕ ОРЕЛА И БЈЕЛГОРОДА ОБЈАВЉЕНО
ЈЕ У МОСКВИ СА 12 ПЛОТУНА ИЗ 120 ТОПОВА**

Послије разбијања њемачке офанзиве, Црвена армија прешла је у контраофанзиву и 5 августа освојила најјаче њемачко упориште на Источном фронту, Орел, које су Нијемци држали од октобра 1941 године. Истога дана Црвена армија освојила је и Бјелгород.

Поводом пада Орела и Бјелгорода маршал Стаљин издао је заповјест у којој је, између осталог, наредио да се дивизије које су освојиле Орел назову »орелске« а оне које су заузеле Бјелгород, »бјелгородске«. Пад ових градова објављен је у Москви са 12 плотуна из 120 топова.

Зауевши Орел, Црвена армија наставља офанзиву према Брјанску, камо се Нијемци у нeredу повлаче. Црвена армија отпочела је офанзиву и према Харкову. Совјети су пробиле њемачке линије у ширини од 70 километара и за три дана напредовали 25 до 60 километара. Једна руска колона која из сјеверозападног правца надире према југу заузела је град Золочев, 40 кило-

метара од Харкова.

Совјетски информациони биро саопштио је резултате бојева на фронту код Орела, Курска и Бјелгорода од 5 јула до 6 августа. За мјесец дана уништено је и оштећено 1623 топа, 4.600 тенкова, 11.000 камиона и аутомобила, оборено 2.492 авиона. За то исто вријеме Црвена армија заплијенила 521 тенк, 865 топова, 2.521 митраљез и 325 складишта. Од 5 јула до 6 августа на бојном пољу Нијемци су оставили 120 хиљада љешева, док је заробљено 12.480 њемачких војника и официра.

На Сицилији савезници су прешли у општу офанзиву. Заузет је читав низ градова и британска Осма армија заузела је Катанију. Досада је на Сицилији заробљено 100 хиљада Талијана. Нијемци се повлаче према Месини. Месински тјеснац непрестано бомбардују савезнички авиони и бродови, не дозвољавајући да се њемачке трупе кроз овај тјеснац повуку у Италију.

Кратке вијести

Шведска влада укинула је уговор са Хитлером који му је давао право да врши превоз трупа и ратног материјала кроз шведску територију. (Лондон)

Послије бомбардовања Хамбурга, преко 5 хиљада данских радника напустило је град. Полицијски аутомобили вукли су по Хамбургу гласноговорнике преко којих су позивали све стране раднике да што прије напусте град, а да ће им се ставити на расположење храна и бесплатни подвоз до границе. (Лондон)

У Будимпешти је дошло до великих антифашистичких демонстрација мађарских студената. Студенти су покидали фашистичке знакове на талијанском посланству. (Москва)

У великој аустријској фабрици »Алпина« талијански радници тражили су да их се смјеста пусти кући у Италију. Кад им је то управа одбила, они су пошли на жељезничку станицу да без дозволе пођу кући. Кад ни овдје нису успјели, радници су почели демонстрати. Њима су се придружили грађани који су викали: »Живјели Талијани! Мусолини је пао, сада долази ред на Хитлера!« (Москва)

Француски партизани организовали су саботажу на каналу Рона—Рајна. Услед саботаже потонула су два брода. У Амјену, градски партизани однијели су из општине све бонове за храну и подијелили их француском народу који се скрива од принудне мобилизације за рад у Њемачку. (Слоб. Југ.)

У француским шумама сакрива се око пола милиона Француза који избегавају да иду на рад у Њемачку. (Слоб. Југ.)

Према најновијим вијестима из Швајцарске, у сјеверној Италији не само да радници траже мир, него и индустријалци и трговци. (Лондон)

Прошле недеље у Солуну је избио генерални штрајк. У грчкој Македонији Бугари нису у стању да одрже ред. (Лондон)

Хитлер захтијева од бугарске владе да држи у приправности своје трупе да замијене у Грчкој талијанске дивизије, ако ове крену за Италију. (Слоб. Југ.)

ИЗ ПОСЉЕДЊИХ ИЗВЈЕШТАЈА ВРХОВНОГ ШТАБА НОВ

ОСЛОБОЂЕЊЕ ТЕШЊА И ГРАДАЦА

Велики успјеси Народно-ослободилачке војске у источној и централној Босни

У источној Босни, наше јединице настављају жестоке бојеве против окупатора, усташа и четника на сектору Мајевица — Требава, Озрен — Завидовићи — Шековићи. Наши борци Мајевицке бригаде заузели су Градацац. Том приликом наши борци заробили су велики број непријатељских војника и заплијенили ратни материјал. У нашу дивизију ступило је добровољно 190 четника.

На сектору Добој—Дервента, наши борци у упорним бојевима заузели су град Тешањ. У окршају убијено је и рањено много непријатељских војника и заплијењен ратни материјал.

На жељезничкој прузи Загреб—Београд наши борци избацили су из шина између 26 јула и 3 августа 4 теретна и 2 оклопна воза и разорили 60 метара жељезничке пруге.

Наше јединице II и V дивизије у то-

ку посљедњих бојева у источној Босни убиле су 654, раниле 779, а заробиле 460 непријатељских војника и официра. Заплијењено је 17 тешких митрољеза, 4 брдска топа, 2 противтенковска топа, 2 бацача мина, 329 пушака, 1 радио станица и много муниције и осталог ратног материјала. Оборен је један авион, један оштећен, а уништено 9 теретних камиона.

У централној Босни, јединице једне наше дивизије уништиле су жељезничке станице Врандук, Лашву и Будовачу. У окршају са Нијемцима који су чували ове станице уништено је 120 Нијемаца. У централној Босни, уништено је у посљедње вријеме 250 километара жељезничке пруге.

Наши борци XII дивизије ослободили су у посљедње вријеме у централној Босни 2.300 квадратних километара територије.

СА НАШИХ КРАЈИШКИХ ФРОНТОВА

Поновно је слободан Кључ

Нападом дијелова наше IV НОУ дивизије на Кључ, непријатељу су нанешени осјетни губици. Том приликом избачена је из строја читава једна бојна и једна хаубичка батерија. Непријатељске снаге које су покушале успостави-

ти нормалан саобраћај са градом, разбијене су код Клокотјвца.

Под овим ударцима храбрих Рибничана и Грмчелија непријатељ је био принуђен да одступи од града.

Ослобођењем Кључа стављене су ван

употребе за непријатеља комуникације Петровац—Кључ, Сански Мост—Кључ, па су непријатељске посаде са тих комуникација морале да се повуку.

Тако су и овога љета слободни Кључ и плодна Саничка Долина.

Четничке вође мањачког краја захватила је већ паника и страх, јер сада стоје пред ударцима наших храбрих бораца без заштите својих швапских гос подара.